

Területi Statisztika

Közzététel: 2025. szeptember 30.

A tanulmány címe:

Kísérlet a szuburbanizációs folyamatok a szlovákiai magyar közösségek identitására gyakorolt hatásának elemzésére, 2001–2021

Szerző:

Balázs Dániel

<https://doi.org/10.15196/TS650505>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átdadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 65. évfolyam 5. számában megjelent, Balázs Dániel által írt, Kísérlet a szuburbanizációs folyamatok a szlovákiai magyar közösségek identitására gyakorolt hatásának elemzésére, 2001–2021 c. tanulmány”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Kísérlet a szuburbanizációs folyamatok a szlovákiai magyar közösségek identitására gyakorolt hatásának elemzésére, 2001–2021

**An attempt to analyze the impact of suburbanization processes
on the identity of Hungarian communities in Slovakia, 2001–2021**

Balizs, Dániel

Budapesti Műszaki és
Gazdaságtudományi Egyetem,
Építészmérnöki Kar
E-mail: balizs.daniel@epk.bme.hu

A vándorlás hatása a célterület nyelvi-etnikai mintázatára, valamint a folyamat által átformált településeken élő közösségek identitására a társadalomföldrajz ritkán kutatott témája. A szuburbanizáció a népesség vándorlásának elterjedt és intenzív formája napjainkban. E folyamat – ha a nagyvárostól eltérő kulturális és nyelvi közeget céloz – nem csupán annak klasszikus (ingatlanpiaci, településarculati, demográfiai stb.) elemeit, hanem az „őshonos” közösség önazonosság-tudatát is befolyásolhatja.

Korábbi példák azt mutatják, hogy az identitás mérhetősége statisztikai módszerekkel ugyan kellő óvatosságot igényel, de lehetséges. A tanulmány az etnikai hovatartozással összefüggést mutató választói magatartásra és az etnikai tényezőket érintő egyéni döntésekre fókuszál Szlovákia magyar közösségei kapcsán. Matematikai módszerek alkalmazásának eredményei alapján kijelenthető, hogy a dinamikus bevándorlás bizonyos módon valóban hatást gyakorol a „helyiek” identitására.

Kulcsszavak:

szuburbanizáció,
etnicitás,
identitás,
határon túli magyarok,
Szlovákia

The impact of migration on the linguistic and ethnic pattern of the target area, as well as on the identity of the communities living in the municipalities transformed by the process, is a rarely researched topic in social geography. Nowadays suburbanization is a widespread and intensive form of migration. This process – if it targets a cultural and linguistic environment different from the large city – can

influence not only its classical elements (real estate market, cityscape, demographics, etc.), but also the sense of identity of the „indigenous” community.

Previous examples show that the measurability of identity with statistical methods requires due caution, but it is possible. The study focuses on voter behaviour related to ethnicity and individual decisions regarding ethnic components in relation to the Hungarian minority in Slovakia. Based on the results of the application of mathematical methods, it can be stated that dynamic immigration in a certain way really affects the identity of the „locals”.

Keywords:

suburbanization,
ethnicity,
identity,
Hungarian minorities,
Slovakia

Beküldve: 2024. december 19.

Elfogadva: 2025. április 3.

Bevezetés

A szuburbanizáció során a szlovák nagyvárosokból kiköltözők tömege talál új otthonra a „rurális”, ám a folyamat nyomában gyors ütemben urbanizálódó településeken. Sok más európai példától eltérően a Szlovákia déli részén elhelyezkedő agglomerációk területén a kulturális, életmódbeli, jövedelmi, képzettségi stb. különbségek mellett nyelvi hatás is érvényesül: az érkezők többsége – a városok etnikai viszonyaiból fakadóan – szlovák, míg a célterület jelentős hányadban magyar ajkú. A szuburbanizáció minden esetben együtt jár a folyamatra adott helyi reakciókkal, ugyanakkor jelen esetben az etnikai dimenzió szerepe sem elhanyagolható. Az intenzív vándorlásra értelemszerűen az abban részt vevő összes csoport ad bizonyos választ, e tanulmányban a szuburbanizáció által érintett és formált területre, pontosabban az ott eredetileg élő közösségekre fókuszálok.

A kutatás kiinduló kérdése, hogy a központi városból a szuburbán zónákba történő vándorlás hol és miként gyakorolhat hatást a célterület nyelvi-etnikai mintázataira? Sajátosabb megközelítésben a vizsgálat annak megválaszolására irányul, hogy a vándorlást fogadó települések magyar közösségei hogyan reagálnak a megváltozott társadalmi viszonyokra. A kutatás során választ keresek a következő kérdésekre: (1) milyen változásokat hoz a folyamat az e településeket továbbra is otthonuknak tekintő magyarok nemzeti-etnikai identitásában; (2) ennek kapcsán a különböző, nyelvileg vagyis szlovákiai agglomerációk vonatkozásában milyen eltérések fedezhetők fel. Kutatási területként a Pozsony, Kassa és Nyitra városokat, illetve az azokat körülvevő szuburbán zónát jelöltem ki.

A szuburbán folyamatok értelemszerűen akkor befolyásolhatják a célterület etnikai jellemvonásait, ha a bekövetkező vándorlás nyelvi-kulturális határokat szel át, tehát a kiköltöző népesség olyan területre érkezik, amelynek jellege e tekintetben eltér a központi városétól. A beáramló új lakosok nemcsak új lakóhelyük méretét, arculatát vagy ingatlanviszonyait formálják dinamikusan, érkezésük jelentős hatást gyakorolhat az eredetileg már ott élő közösségek önazonosság-tudatára is.

Szakirodalmi áttekintés

A szuburbanizáció folyamatát általánosan már számtalan szempontból vizsgálták, a folyamat okainak és sajátosságainak megismeréséhez könyvtárnyi szakirodalom áll rendelkezésünkre (többek között van den Berg et al. 1982, Fishman 1987, Enyedi 1988, Dövényi–Kovács 1999, Timár 1999, Bajmócy 2007); jelen tanulmányban ezek külön ismertetésétől eltekintek. A kutatás témájának megfelelően inkább a nyelvi-etnikai mintázataira gyakorolt hatásaira fókuszálunk, ennek a következő két fő esetét/típusát különíthetjük el:

1. A határon átvélő folyamat részeként, amikor a központi városból – annak excentrikus elhelyezkedéséből fakadóan – a kiköltözők egy része egy szomszéd ország területén fekvő települést céloz meg.
2. A másik eset akkor fordulhat elő, amikor a nagyváros és a szuburbanizációban részt vevő környezete ugyanazon országhoz tartozik, ugyanakkor a két területi egység etnikai viszonyai eltérnek egymástól.

Nyitra a második típusra, Pozsony és Kassa viszont mindkettőre például szolgál. Az első típus iránt a szakmai – társadalomföldrajzi, szociológiai stb. – érdeklődés Európa-szerte jelentős. A téma számos régiót érint, ezért folyamatosan bővül a vele foglalkozó tanulmányok sora (lásd Strüver 2005, van Houtum–Gielis 2006, Terlouw 2008, Jagodič 2010, 2011, Lovas Kiss 2011). A téma feldolgozása Pozsony vonatkozásában is megtörtént (Hardi–Lampl 2008, Hardi 2010, 2011, Balizs–Bajmócy 2018, 2019, Šveda–Šuška 2020), bár a környezeti, ingatlanpiaci és szociális viszonyok átforgatódásának dinamikája a kérdés vizsgálatát folyamatosan napirenden tartja. A határon átvélő szuburbanizáció ugyanakkor nem témája e kutatásnak.

A második típus esetében a két területi egység, a város és „vidéke” – esetünkben szuburbán zónája – nyelvi viszonyai eltérnek egymástól, melyre világszerte számos példát találunk. Egyike ezeknek a svájci Lugano esete, ahol a lakóhelyválasztási preferenciák változatossága már az egyes etnikai csoportok városon belüli elhelyezkedésében, például a szegregáció mértékében megnyilvánul. Az 1970-es évektől egyre élénkülő nemzetközi vándorlás következtében Lugano multietnikus településsé vált, ahol a betelepülő külföldi közösségek több esetben figyelemre méltó területi koncentrációt mutatnak. Az említett preferenciák szintén változatosak a szuburbiákba történő költözésnél, azaz a 40%-ban nem svájciak által lakott város a vándorlási folyamatok révén környezetét is sokkal heterogénebbé teszi a korábbiakhoz képest. Érdekes továbbá,

hogy egyes közösségek a többiekénél kevésbé vesznek részt e folyamatban, más (eredetileg is erősen szegregált) csoportok a kiköltözés után is igyekeznek minél homogénebb (saját) nyelvi közegbe érkezni, illetve van olyan nemzetiség is, amely e tekintetben a többségi népesség által közvetített mintákat követi (Ibraimovic–Masiero 2014). Hasonló játszódik le az észak-amerikai nagyvárosokban és környékükön is. A példák (Alba et al. 1999, Fong–Shibuya 2000, Howell–Timberlake 2014, Massey–Tannen 2017) azt mutatják, hogy a nagyvárosok népessége nyelvileg sokkal összetettebb környezetükénél, illetve az egyes közösségek (afroamerikai, hispán, illetve ázsiai származásúak) a szuburbanizációs aktivitás és a lakóhelyi preferenciák szempontjából nagyon különböznek egymástól.

E jelenségek nemcsak a tőlünk nyugatra elterülő régiókban a szuburbán folyamatok fontos sajátosságai, találkozhatunk velük Kelet-Közép-Európában is. A legszemléletesebb példákat talán a Baltikumban fedezhetjük fel, ahol a szovjet időkben az iparosítás és a szláv (főként orosz) ajkú népesség beáramlása összekapcsolódott, jelentősen módosítva a helyi nemzetiségi viszonyokat. Tallin és Riga lakosságának több mint harmada ma is orosz, de más városokban (többek között az észtországi Tartuban) is jelentős a szláv népesség aránya. Míg utóbbiak szervezett keretek között érkeztek, lényegében kész lakótelepek várták őket, addig az észti és lett lakosság inkább a városok alacsonyabb sűrűségű, családi házas övezetében élt. A lakáskörülményekben mutatkozó szegmentáció ugyan mérséklődött 1991 óta, de továbbra is a baltikumi városok fontos jellemvonása, valamint differenciáló hatást gyakorol – többség és kisebbség viszonyban – a szuburbanizációra is. A többségi észtek és lettek, illetve a kisebbségek közötti etnikai szegregáció az utóbbi években még növekedett is (Kontuly–Tammaru 2006, Krisjane–Bezins 2012, Leetmaa et al. 2015). Ugyanakkor leszögezhetjük, hogy számottevő az etnikai szegregáció és a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek közötti összefüggés, ez a kapcsolat azonban nem lineáris, hanem a szociokulturális szöveggörnyezet függvénye (Järv et al. 2020). Ennek megjelenési formái változatosak, Észtország kapcsán az iskolai szocializáció szerepéről, illetve a nemek vagy életkor alapú szegregációról egyaránt született tanulmányok (Goel et al. 2021a, 2021b, Kalm et al. 2024). A baltikumi kutatások alaposságát mutatja, hogy az országokról összehasonlító elemzés is született: Ubarevičienė et al. (2024) megállapították, hogy Litvániában a kisebbségek (elsősorban a lengyelek) nagyobb eséllyel vesznek részt a szuburbanizációban, mint Észtországban (az oroszok). Többség-kisebbség viszonyban a két térség hasonlóságot mutat: mind Észtországban, mind Litvániában az etnikai kisebbségek kisebb eséllyel költöznek ki a nagyvárosokból, mint a többségi népesség.

Litvánia, főként annak fővárosa, további példa a témával foglalkozók számára, mivel Vilniust lengyelek által (is) lakott falvak veszik körbe. A litván fővárosi agglomeráció tehát nyelvileg heterogén, ahol a központi város a litván többség mellett orosz, lengyel, belorusz stb. kisebbségnek is otthont ad, ugyanez érvényes a centrumot övező településekre is, ám utóbbiak esetében a litvániai lengyel kisebbség számos

helységben lokális többséget alkot. Vilnius környékén a szuburbanizáció a litván népességcsoport erősödését vonta maga után, amelyre a céltelepülések lengyel ajkú közösségei sajátos módon reagáltak. Ez a helyi válasz a litvánok beáramlására a helyi lengyel (kisebbségi) identitás erősödése volt, amely mérhető módon a litvániai lengyel pártokra adott szavazatok számának hirtelen emelkedésében nyilvánult meg (Ubarevičienė et al. 2015). A választói magatartás változása mint kutatási téma Pozsony, Nyitra és Kassa kapcsán is relevánsnak mutatkozik, hiszen a szlovákiai magyarok politikai érdekképviselése – a parlamenti jelenlét egyébként fontos kérdésétől most eltekintve – évtizedek óta jól szervezett; a magyar kisebbséget képviselő pártok pedig aktív tényezői a regionális, sőt az országos szintű politikának is.

A kisebbségi pártokhoz való kötődés erőssége fontos kérdés a kelet-közép-európai régió – ennek részeként a Kárpát-medence – etnikumai számára. A politikai formációk ereje természetesen számos tényezőtől függ, ide sorolhatjuk a kisebbségi közösség aktuális lélekszámát, a közösség belső politikai megosztottságát, vagy akár az anyaország gazdasági súlyát is. Az „etnikai pártok” létrejöttének 1990-es évekbeli reneszánsza óta egészen a közelmúltig általánosan elterjedt volt, hogy e formációkra döntő részben a kisebbséghez tartozók szavaznak (Ilyés–Tátrai 2013, Farkas 2016); valamint az is, hogy míg e közösségek elsősorban a saját kisebbségüket képviselő pártokat részesítik előnyben, addig a többségi társadalom politikai palettájának elemei jóval kevesebb kisebbségi szavazót tudnak mozgósítani (az ismertetettek a magyarországi kisebbségekre épp nem jellemzőek, lásd Dobos 2013). Az etnikai identitásba tehát Kelet-Közép-Európa nagy részén beépült egy bizonyos választói magatartás, azaz a „saját” pártra történő szavazás alapértelmezett jellege. Ennek következtében a kisebbségi pártok népszerűsége jó mutatószáma lehet az etnikai azonosságtudat erősségének, illetve annak változásainak (Balizs 2016).

Szlovákia, illetve a szlovákiai magyar pártok az előbbiekre szolgáltatnak példát: a magyar kisebbséget 1998 és 2009 között egyedül képviselő Magyar Közösség Pártjára (MKP) szavazók legkevesebb 95%-a volt magyar, illetve magyar identitású, míg a teljes szlovákiai magyar közösség legalább 80%-a szavazott az MKP-ra. A szlovákiai magyar politikai élet a Most-Híd (amely hivatalosan etnikailag vegyes pártként jött létre, de jelen kutatásban alapvetően magyarként határozható meg) megalakulásával ugyan jelentősen átformálódott, ám – ha a két formáció számait együtt vizsgáljuk – az említett arányok érdemben nem változtak. A Most-Híd a többségi társadalom irányába tartó asszimiláció valamely fokán álló, illetve hibrid identitással jellemezhető magyar kötődésű személyek szélesebb körét tudta megszólítani, mint az MKP. Ugyanakkor a két magyar pártra együttesen adott szavazatok 90%-a a Most-Híd megjelenése után is a magyarok által lakott Dél-Szlovákiából érkezett (Ilyés–Tátrai 2013).

A 2010-es években a szlovákiai magyar politikai életet – a mindenkori pozsonyi kormány magyar kisebbséghez történő hozzáállásán túl – az MKP és a Most-Híd

versengése határozta meg. A politikai csatározásokba egyre inkább befáradt szlovákiai magyar közösség először kisebb, majd a 2020. évi választások során már látványos mértékben nyilvánította ki nemtetszését, és nem magyar bázisú formációkra szavazott (Harrach 2020). Ez végül a két magyar párt hosszú ideje nem mért népszerűségvesztéséhez vezetett, aminek hatására először fordult elő, hogy a szlovákiai magyarság parlamenti képviselőt nélkül maradt. A 2020. évi parlamenti választáson már csak a szlovákiai magyarok 70%-a szavazott magyar pártokra (Czímer 2021). A pártok támogatottsága és az etnikai identitás közötti kapcsolat vizsgálata az említettektől függetlenül valid módszernek számít.

A népszámlálás során nyert etnikai adatok vizsgálata keretében ugyancsak hasznos információkhoz juthatunk az anyanyelvi és a nemzetiségi adatok összehasonlításából, amely az etnikai identifikáció sajátosságainak területi elemzésére is alkalmas. Az így kiszámolt index lényege annak meghatározása, hogy adott etnikai csoport anyanyelvi szempontból hány százaléka a nemzetiségre vonatkozó adatnak. Az anyanyelvi és a nemzetiségi kategóriák közötti számszerű különbségek értelmezése ugyanakkor képlékeny, hiszen egyfelől alapvetően kisebbségi fókuszú, és nem igazán tér ki a többségi nemzetből a kisebbségek irányába történő beolvadásra. Másfelől, az eltérő anyanyelvet és nemzetiséget bevallókról nem tudhatjuk (legfeljebb feltételezhetjük), hogy hosszabb távú asszimilációs folyamat részeként, netán aktuális társadalmi vagy egyéni szituációra történő reakcióként döntenek a hibriditás e formája mellett. Azt viszont leszögezhetjük, hogy a szakmai párbeszéd alapvetően az asszimiláció kérdésköre mentén értelmezi az anyanyelvi és a nemzetiségi adatok eltéréseit, akár előre jelző jelleggel felhasználva azokat. A későbbiekben kifejtett anyanyelv-nemzetiség index (ANI) használhatóságát nemcsak az asszimilációban potenciálisan részt vevő népesség meghatározásakor érzékelhetjük, hanem azáltal is, hogy értéke többnyire gyorsan követi a történelmi, a hatalmi-politikai vagy a társadalmi eseményeket (Balizs 2016).

Szlovákiában – a többi kárpát-medencei, határon túli magyar közösségtől némileg eltérő módon – a magyarságot jelentős mértékű anyanyelvi többlet jellemzi; ez nem csak a tömb-, hanem a szórványterületekre is jellemző. Gyurgyík (2022) szerint a nemzetiségi hovatartozás olyan kategória, amely sokkal erősebb politikai jelentéstartalmat hordoz az anyanyelvnél, tehát jóval inkább eszköze lehet egyfajta, az állam felé tett egyéni „hűségeskünek”. A történelmi tapasztalatok, valamint a napjainkban is hatályos, kisebbségekre vonatkozó törvényi szabályozások egyaránt indokolhatják az anyanyelvi többletet, amely a szlovákiai magyarok mellett a sajátos helyzetű roma közösségre is érvényes (Tátrai 2023). A legutóbbi két népszámlálás (2011, 2021) között eltelt időszakban azonban ez némileg módosult, ugyanis olyan összefüggő térség jelent meg, ahol az ANI értéke 100 alá csökkent; ez a zóna egyértelműen Pozsony közelében rajzolódik ki. Mivel az elmúlt egy-másfél évtizedben ez volt az a terület, ahol a szlovákiai magyarság – vándorlás, a települések arculata, nyelvi mintázat stb. vonatkozásában – a legdinamikusabb változáson esett át, felmerül

a jelenség szuburbán folyamatokhoz való kötődése, valamint az a kérdés is, vajon más nagyvárosok környékén észlelhető-e a nemzetiségi többlet felé történő elmozdulás.

Módszerek

A kutatás során kvantitatív módszereket alkalmaztam. A matematikai-statisztikai módszerek használatát adatbázis-építés előzte meg, amely ingatlanpiaci adatok, a 2001., 2011. és 2021. évi szlovákiai népszámlálások népességszám-változásra, illetve etnikai hovatartozásra vonatkozó adatainak, valamint a 2002 és 2020 közötti szlovákiai választások eredményeinek összegyűjtését jelentette. Az adatok elemzésekor arra a kérdésre kerestem a választ, hogy kimutatható-e összefüggés a nagyváros (Kassa, Nyitra, Pozsony) környéki településeken a magyarok arányának változása és a kisebbségi identitás erőssége között. Utóbbi két, az etnikai identifikációval kapcsolatban lévő mutatószám segítségével kíséreltem mérhetővé tenni.

Az első mutató, a választási adatok elemzése során a szlovákiai magyar pártok (MKP, Most-Híd) választási eredményeit (függő változó) vettem össze a magyarok arányának változásával (független változó). Az összehasonlítás alapját a párokba állított népszámlálási és választási adatok alkották (2001–2002; 2011–2021; 2012–2016). A 2021. évi népszámlálásnál indokolt lehetett volna a 2020. évi választásokkal történő összevetés, ám a szlovákiai magyar politikai erők már említett hanyatlása, illetve az a folyamat, miszerint a szlovákiai magyarok egyre kisebb arányban szavaznak magyar jellegű pártokra, arra sarkallt, hogy inkább az eggyel korábbi (2016) választás szavazatait vegyem figyelembe.

A különböző adatbázisok többféle matematikai-statisztikai módszer alkalmazásával is összehasonlíthatóak, e kutatásban Pearson-féle korrelációs együtthatót, illetve lineáris regressziót számítottam, amelyek az adatbázisok vizsgálata révén egyrészt feltárják a változók közötti összefüggés erősségét (korreláció), másfelől azt, hogy az egyik változó adatai alapján milyen mértékben jelezhetőek előre a másikkal tartozó adatsorok (regresszió). A kutatást terepi munkával egészítettem ki, melynek ismertetése meghaladja jelen tanulmány kereteit (ennek eredményeit lásd Balizs 2023, Balizs–Somogyi 2024).

A kutatás második részében a nagyvárosi vonzáskörzetekben élő magyarság anyanyelv-nemzetiség viszonyát számszerűsítettem, különös tekintettel a 2011–2021 közötti változásokra. A második függő változó tehát az ANI lett, azaz a magyar anyanyelvet, illetve magyar nemzetiséget bevallók számának hányadosa. Ezt a mutatószámot jellegéből adódóan a magyarok számának és arányának 2011–2021 közötti változásával egyaránt összevettem, mindkét esetben külön-külön tanulmányozva az anyanyelvi és a nemzetiségi értékeket (független változók). Az ANI esetében a fókusz azon kérdés megválaszolására helyeződött, hogy kimutatható-e szignifikáns különbség a magyar közösségek etnikai identifikációjában, a szuburbán-

nem szuburbán viszonyban. Ebben az esetben is végeztem korreláció- és regressziószámítást.

Az anyanyelv-nemzetiségi viszony az egyes etnikai közösségek identitásának állapotával (az asszimiláció fokával) függ össze, ezen kívül közvetetten a nemzetiségi tömb-, perem- vagy szórványhelyzetről nyújthat információkat. A két érték eltérése mindenképpen bizonyos létszámú kettős kötődésű népességet takar. Az ANI többségi és kisebbségi helyzetben eltérő háttérrel és jövőképet vázol fel. A kisebbségek anyanyelvi többlete ($ANI > 100$) az állam felé történő egyfajta „hűségnyilatkozatként” (s így a többségi nemzetiség tömeges vállalásaként) értelmezhető (Varga 2002), amely lehet természetes asszimilációs folyamatok hozadéka, vagy jelezhet asszimilálódni szándékozó/kényszerülő kisebbségi lakosságot, példaként említve az 1945 után magukat német anyanyelvűnek, de magyar nemzetiségűnek valló magyarországi németeket. A nemzetiségi többlet ($ANI < 100$) ezzel szemben a beolvadás és a nyelvi asszimiláció előrehaladott állapotát jelzi.

$$\text{anyanyelv-nemzetiség index (ANI)} = \frac{\text{közösség létszáma anyanyelv alapján}}{\text{közösség létszáma nemzetiség alapján}}$$

A kutatási területet kétféleképpen határoltam le. Tágabb értelmezésben a Pozsonnyal, Nyitrával és Kassával szomszédos adminisztratív egységeket (járásokat) vettem alapul, Pozsony esetében értelemszerűen csak az etnikailag vegyesnek tekinthetőket. Így a főváros közelében a három, magyarok által (is) lakott délnyugatszlovákiai járást (a Dunaszerdahelyi, a Galántai és a Szenci), illetve magát Pozsonyt ($N=133$) integráltam az adatbázisba. Nyitra esetében a Nyitrai járás összes településére és Nyitra városára ($N=58$), Kassánál a Kassa környéki járás településeire és Kassára ($N=115$) terjed ki az elemzés.

A vonatkozó szlovákiai szakirodalomban ugyanakkor nincs konszenzus arról, hogy pontosan hol húzódik a nagyvárosok szuburbán zónájának határa. A demográfiai és az ingatlanpiaci adatok egyértelműen rámutatnak, hogy sem a közigazgatási beosztás, sem a szlovák szakértők (például Šveda–Šuška 2014) által gyakran alkalmazott funkcionális várostérség kategória nem fedi le teljesen a szuburbanizáció által aktívan érintett területet. Így szűkebb értelmezésben a vizsgált terület csak azon települések (helyi szintű önkormányzatok) összessége, amelyek valóban szuburbán jellegűnek számítanak. A szuburbán karakter többtényezős, tehát csak több mutató együttes alkalmazásával ragadható meg. Jelen tanulmányban azon településeket tekintem e kategóriába tartozónak, amelyek népességszám-gyarapodása, valamint lakóingatlanjaik számának növekedése 2001–2021 között egyaránt legalább 10%-os volt. Így mindhárom vizsgált város esetében két kategória – szuburbán és nem szuburbán – jött létre, amely lehetővé tette az ott megfigyelhető trendek összehasonlítását.

A mutatószámok vizsgálatakor – mind szuburbán, mind nem szuburbán viszonyban – csak azon településeket vettem figyelembe, ahol a magyarok aránya (nemzetiség szerint) a vizsgált évek legalább egyikében eléri az 5%-ot. Ezzel tudtam mérni annak

kockázatát, hogy a nem magyarul lakta városok és községek adatai torzítsák az eredményeket.

A három vizsgált agglomeráció bemutatása

Pozsonyt a rendszerváltás negatív hatásai kevésbé érintették; gazdaságának, térségi szervező erejének Szlovákia önállóvá válása – 1993 után – még inkább lendületet adott. Lakosságszáma a 20. század második felében gyorsan nőtt: 1950–1991 között 193 ezerről 442 ezer főre. A növekmény számottevő hányada az új ipari üzemek működését biztosító munkaerő beáramlásából adódott. A város agglomerációjának terjeszkedése évtizedekkel ezelőtt kezdődött, először a fő közlekedési folyosók mentén (Stomfa és Szenc felé), majd a Csallóköz felé és a határ túloldalán. A pozsonyi városi magterület az 1990-es évek közepén kezdett jelentős mértékben veszíteni a népességéből, a környező települések az ezredforduló környékétől már számottevő vándorlási nyereséget könyvelhettek el (Slavík et al. 2011, Šveda–Šuška 2020, Šved et al. 2021). A kiköltözések üteme napjainkban is jelentős; az egyre-másra születő új ingatlanpiaci tervek és befektetések pedig azt mutatják: a Pozsony környéki településeken az új lakásokra a következő évtizedben is jelentős kereslet várható (Šveda 2011, Šveda–Šuška, 2014). A sűrűn lakott urbánus területekről „menekülő” népesség ugyanúgy a lakóhelyi preferenciák megváltozása miatt kel útra, mint más európai nagyvárosok esetében (Šveda 2014). A fogadó települések pedig hasonló kihívásokkal szembesülnek: az urbánus életforma terjedése számos „öslakosban” kelt visszatetszést. A város környéke mind tájhasználat, mind funkciók terén folyamatosan változik, az átalakulás nyomon követhető a beépítettség és a földhasználat vizsgálatával (Baus et al. 2014), illetve annak felismerésével, hogy a szuburbanizációs folyamatok – elsősorban a társadalmi mobilitásra adott gazdasági válaszként – immár a kereskedelmi tevékenységekre is kiterjednek (Šveda–Krizan 2011). A kétségtelenül pozitív hatások (a helyi közösségek dinamizálódása demográfiai, gazdasági, infrastrukturális stb. vonatkozásban) mellett a városkörnyéki települések a folyamat számos negatív következményével (környezeti és közlekedési problémák, a régi és új lakók közötti ellentétek, ingatlanpiaci nyereszkedés stb.) is szembesültek (Podolák 2007, Šveda–Šuška 2014) (Függelék F1. ábra).

Nyitra szuburbanizációjának átfogó kutatását Repaská (2013) végezte el, ennek során a motivációk vizsgálatán túl a folyamat máshonnan való vidéki közösségekre gyakorolt hatását is vizsgálta, továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy – a nyilvánvaló szlovák túlnyomó többség dacára – a szuburbanizáció többnemzetiségű közegben valósul meg. Czaková (2009) kimutatta, hogy a Nyitra környékét jellemző vándorlás nem csupán a városból történő kiköltözéseket jelenti, hanem az ország más részeiről történő népességbeáramlást is, ami egyébként Pozsony esetében is így van. Rávilágított továbbá arra is, hogy már a folyamat kezdetétől érintettek a környező magyarul lakta települések (elsősorban Nyitragerencsér és Alsócsitár), utóbbit

támasztják alá Kramáreková et al. (2015), illetve Viliňová–Repaská (2018) is. Repaská vizsgálatai az említetteken túl kiterjedtek a Nyitra környéki szuburbanizáció ingatlanpiaci szempontjaira is, sőt a Nyitra városon belüli vándorlást is tanulmányozták (Repaská 2011, Repaská–Bedrihová 2013, Repaská et al. 2016, Repaská et al. 2017). Midler–Dubcova (2017) a szuburbanizáció kereskedelmi vonatkozásait taglalták, míg Pucherová et al. (2021) kutatása szerint Nyitra szuburbán zónája egyre inkább kitölti a Nyitrai járás területét, ez egyúttal azt is jelenti, hogy a magyarlakta falvak nagy része (a már említettek mellett Gímes, Kolon, Nyitracsehi, Pográny és Zsére is) is érintett a folyamatban (Függelék F2. ábra).

A Nyitra melletti (Zoborvidéki) magyar nyelvszigettel kapcsolatos etnikai kutatásaiban Tátrai Patrik (2003, 2005, 2009, 2013) változatos módszerekkel mérte fel a magyar népesség demográfiai helyzetét, identitását, illetve etnikai rétegződését és az asszimiláció összetevőit. Az etnikai térszerkezet átalakulása mellett vizsgálta a vegyes házasságok arányát, az anyanyelvi és a nemzetiségi önbevallás eltéréseit, a kisebbségi oktatás helyzetét, a magyar nyelv presztízsét, valamint a hibrid identitások típusait. Megállapításai szerint a Nyitra környéki magyarság számbeli fogyása és asszimilációja a szlovákiai magyar közösségen belül hosszú ideje úgy a legintenzívebb, hogy a magyar és a szlovák identitás közötti átmenetek rendkívüli változatosak.

Kassa és környezete sajátos épített és kulturális örökségével, etnikai mintázatának dinamikus átforgatásával többen is foglalkoztak (például Tamáska 2013, Szeghy-Gayer 2017), ám a város szomszédságában fekvő, részben magyarok által lakott településeket érintő szuburbanizációt eddig elsősorban csak matematikai-statisztikai módszerekkel, illetve a vándorlásra fókuszálva kutatták (Novotný 2014, Pregi–Novotný 2022). Dická (2007) és Novotný (2013) nyomán nyilvánvalóvá vált a Kassa környéki szuburbán zóna 1990-es évek közepétől történő folyamatos terjeszkedése, elsősorban a város közvetlen nyugati szomszédságában fekvő települések (például Baska, Kisida, Semse) irányába. Ugyanakkor a magyar–szlovák határ mentén sorakozó, Kassától délnyugatra elhelyezkedő szlovákiai magyarlakta községek (például Buzita, Csécs, Szeszta) is a szuburbanizáció által érintettek. A felsoroltak mellett a várostól keletre található térség is mind intenzívebben vált a kiköltözők célpontjává (Zánová 2016). Novotný (2013) szerint a pozitív vándorlási egyenleggel rendelkező települések átlagos távolsága Kassától folyamatosan növekszik, például már a Kassai járás délnyugati sarkában (a Torna környéki, még napjainkban is jellemzően magyar többségű településeken) is egyértelműen mutatkoznak a szuburbanizáció jelei. Pregi–Novotný (2022) kimutatta, hogy Kassa környékén a magyarlakta területek visszaszorulása 1990 óta folyamatos (ez nem azt jelenti, hogy előtte nem így volt), a szlovákok arányának növekedése mind a magyar többségű szlovákiai térségben, mint az etnikai kontaktzónában lendületesen zajlik (Novotný–Pregi 2015, Pregi 2023) (Függelék F3. ábra).

Eredmények

A magyarok aránya, illetve a magyar pártok népszerűségének összefüggései

Az előző fejezetben megmutattuk, hogy a magyarság, illetve a magyar pártokra adott szavazatok arányának változásában területi hasonlóságok és eltérések is megfigyelhetők. Az 1. táblázat alapján kijelenthetjük, hogy 2002 és 2016 között a három vizsgált nagyváros környékén a magyar pártokra adott szavazatok aránya számottevően visszaesett, noha ez a trend (akkor még) országos viszonylatban nem volt megfigyelhető. Szintén egyértelmű, hogy a szuburbánnak minősített települések (lásd módszertan) körében a népszerűségvesztés nagyobb ütemű volt, mint a nem szuburbán önkormányzatokban. A szavazatok abszolút száma szintén minden vizsgált területi szegmensben csökkent: Pozsony környékén a szuburbán településeken 19, illetve a nem szuburbán közigazgatási egységekben 27, Nyitra vidékén 24, illetve 14, Kassa esetében pedig 48, illetve 29%-kal.

1. táblázat

A szlovákiai magyar pártokra adott szavazatok aránya a három vizsgált szlovákiai város környékén

The proportion of votes cast for Hungarian parties in Slovakia
in the areas around the three examined Slovak cities

Vizsgált terület		2002	2012	2016	Változás	
					2002–2012	2012–2016
Kassa	szuburbán	55,3	43,2	33,1	–12,1	–10,1
	nem szuburbán	59,2	54,5	49,2	–4,7	–5,3
Nyitra	szuburbán	40,4	34,6	28,0	–5,8	–6,6
	nem szuburbán	9,5	9,8	9,5	0,3	–0,3
Pozsony	szuburbán	66,3	58,4	47,4	–7,9	–11,0
	nem szuburbán	69,8	69,0	62,5	–0,8	–6,5

Forrás: [1, 2] adatbázis alapján saját számítás.

Ugyanakkor az eddig bemutatottak korántsem magyarázzák kellő mértékben a magyarok, illetve a magyar pártokra adott szavazatok arányának változása közötti kapcsolat irányát és intenzitását, illetve azt, hogy tapasztalhatók-e a nagyvárosok közelében élő magyarok körében is a litvániai lengyelek esetében jellemző, az identitáserősödés pártpreferenciákban megmutatkozó változásai. A kérdés megválaszolására alkalmazott korreláció- és regressziószámítás esetében tehát egyfelől a magyar pártokra adott szavazatok összesített arányát vettem alapul, két időszakra (2002–2012 és 2012–2016) bontva annak változásait. A másik változó a magyar nemzetiségűek aránya egy kiválasztott évben, illetve annak változása a különböző

cenzusok között eltelt időszakokban. A települések kapcsán két kategóriát (szuburbán és nem szuburbán) alkottam, a korábban részletezett módon.

2. táblázat

**Korreláció- és regresszióértékek
a három vizsgált szlovákiai város szuburbán zónájában**
Correlation and regression values in the suburban zones of
the three examined Slovak cities

Módszerek	Változók	Pozsony	Nyitra	Kassa
Korreláció (szuburbán)	2001–2011M%	0,514	0,266	0,222
	2002–2012V%			
	2011–2016M%	0,613	0,740	0,249
	2012–2016V%			
Regresszió (szuburbán)	2001–2011M%	0,264	0,071	0,049
	2002–2012V%			
	2011–2016M%	0,376	0,548	0,062
	2012–2016V%			
Korreláció (nem szuburbán)	2001–2011M%	0,949	0,535	0,314
	2002–2012V%			
	2011–2016M%	0,130	0,872	0,000
	2012–2016V%			
Regresszió (nem szuburbán)	2001–2011M%	0,900	0,286	0,099
	2002–2012V%			
	2011–2016M%	0,017	0,760	0,000
	2012–2016V%			

Megjegyzés: M% a magyarok arányának, V% a szlovákiai magyar pártokra adott szavazatok arányának változása.

Forrás: [1, 2] adatbázis alapján saját számítás.

A számítások révén tehát egyfelől a két tárgyalt mutató közötti kapcsolat erősségét mérhetjük, választ keresve arra a kérdésre, hogy a három vizsgált szlovákiai város környékén élő magyarság esetében a szuburbán folyamatok okoznak-e – a választási eredményeken keresztül – mérhető változást a kisebbségi identitás erősségében. A 2. táblázatban bemutatott eredmények alapján arra következtethetünk, hogy:

- a két változó „együtt mozgása” a korreláció értékei alapján Kassa esetében viszonylag gyenge (0,4 alatti), Nyitra esetében az összefüggés erősödik mind szuburbán, mind nem szuburbán viszonylatban, Pozsony esetében a szuburbán településnél közepes erősségű a kapcsolat, a nem szuburbán településeknél pedig nagyon erős kapcsolat vált a második vizsgált időszakban nagyon gyengévé;
- a regresszió értékei – alacsonyabb szinten – követik a korrelációét, ugyanakkor egyértelművé teszik, hogy a két változó kevés helyen „magyarázza egymást”, az egyik változó alapján a másik előre jelezhetősége alacsony szinten marad, utóbbi alól csak Nyitra tűnik félig-meddig kivételnek;

- a két változó részleges együtt mozgása feltehetően statisztikai hatás eredménye: nem meglepő módon, ahol gyorsan csökken a magyarok aránya, ott hasonló történik a magyar pártokra érkező szavazatok arányával is – tehát ahol a helyi népességen belül a magyarság részesedése csökken, ott a magyar pártok is egyre kisebb hányadot kapnak az összes leadott szavazatból;
- a kisebbségi párt(ok)ra adott szavazatok változása által követhető identitás-erősödés korábban már részletezett esete épp abban lenne kimutatható, ha a két adatsor kevésbé követné, de viszonylag jól magyarázná egymást;
- felvetődik az a kérdés, hogy mi az oka a városok közötti jelentős különbségeknek, valamint a vizsgált két időszak közötti eltéréseknek: erről inkább csak feltételezéseink lehetnek, Kassa esetében a változók közötti gyenge kapcsolat visszavezethető a szlovákiai magyarság viszonylatában is erős és régóta tartó asszimilációra, valamint lokálisan a romák magas arányára; a Nyitra esetében erősödő kapcsolat szintén az asszimiláció sajátos dinamikájára vezethető vissza: a több mint egy évszázada tartó folyamat gyakorlatilag az utolsó fázisába lépett, emiatt a magyarok arányának csökkenése (a már eleve nagyon alacsony elemszám okozta statisztikai hatás miatt) lelassult, miközben a magyar pártok népszerűségvesztése (az országos trendeknek megfelelően) felgyorsult; Nyitra környékén a települések tehát „atipikusan” viselkednek; Pozsony az egyetlen a három szuburbán zóna közül, amelynek települései lényegében a dél-szlovákiai magyar „tömb” részei, ezért a másik két város esetében már előrehaladott folyamat itt még kezdeti szakaszában lehet, a változók közötti kapcsolat gyengül;
- azaz e módszerek alkalmazásával nem igazolható, hogy a döntően szlovák-ajkúak beköltözésének kimutatható hatása volna a helyi magyarok identitására, legalábbis ez politikai aktivitásban nem mutatható ki (Függelék F4. ábra).

Az anyanyelv és a nemzetiség kapcsolata

A szlovákiai magyarság körében az eltérő anyanyelvet és nemzetiséget bevallók aránya 2001 és 2021 között 13-ról 16%-ra nőtt, ami „az etnikai vegyesség terjedését mutatja” (Tátrai 2023: 58. o.). Általánosan jellemző, hogy nyugatról kelet felé haladva az ANI értéke növekszik, viszont ez az összefüggés 2001 óta folyamatosan gyengül. Új jelenséggé értelmezhetjük, hogy a szlovákiai magyarok körében is – ahogyan a többi határon túli magyar közösségnél már korábban – megjelent az ANI kapcsán a tömb-szórvány kettősség (dichotómia): a nyelvhatár mentén fekvő települést ma már nemzetiségi többlet jellemzi. Szintén újdonság, hogy az ANI értéke számos, a nyelvhatártól délre elhelyezkedő városban vagy községben szintén 100 alatti. Utóbbi legnagyobb mértékben Pozsony szuburbán zónájában érzékelhető, de előfordul például a Lévai járás déli részén is.

3. táblázat

**A magyarok anyanyelv-nemzetiség indexe
a három vizsgált szlovákiai város környékén**

The mother tongue-nationality index of Hungarians in the vicinity of
the three examined Slovak cities

Vizsgált terület		2001	2011	2021	Változás, 2011–2021
Kassa	szuburbán	156,1	163,7	155,8	–7,9
	nem szuburbán	146,2	143,5	140,3	–0,9
Nyitra	szuburbán	111,7	107,3	96,7	–10,6
	nem szuburbán	119,4	116,4	113,1	–3,3
Pozsony	szuburbán	106,4	105,3	103,3	–2,0
	nem szuburbán	102,3	104,1	103,5	–0,6

Forrás: [1, 2] adatbázis alapján saját számítás.

A vizsgált három nagyvárosi térség mindegyikében csökkent a magyarság anyanyelvi többlete, sőt Nyitra vonzáskörzetében 2021-ben már nemzetiségi többlet jelentkezett. Önmagában az ANI értékének visszaesése még nem feltűnő, hiszen ez országos viszonylatban is így történt. Figyelemre méltó viszont, hogy a szuburbanizáció által érintett településeken a csökkenés üteme mindhárom mintaterületen többszöröse volt a nem szuburbán zónáénál (3. táblázat).

Kézenfekvőnek tűnt annak tanulmányozása, vajon mi az oka a jelentős mértékű csökkenésnek, illetve az annak mértékében mutatkozó eltérésnek. A korábbiakhoz hasonlóan a mutatók közötti összefüggést ebben az esetben is korreláció- és regresszioelemzéssel kíséreltem meg feltárni. Ennek eredményei alapján kijelenthetjük, hogy a változások anyanyelvi, de elsősorban nemzetiségi viszonylatban összefüggenek a magyarok arányának 2011 és 2021 közötti változásával. Ezen mutatószámokban megfigyelt változások elsődleges – noha nem kizárólagos – oka feltehetően az érintett településekre történő intenzív népességbeáramlás.

A három vizsgált térség esetében legkevésbé Pozsony, leginkább Nyitra környékén figyelhető meg a mutatók együtt mozgása. Ennek okai rendkívül összetettek lehetnek, viszont valószínűleg nagy szerepet játszhatnak az agglomerációkban élő magyarokra ható demográfiai és asszimilációs folyamatok. Szuburbán-nem szuburbán viszonylatban megállapítható, hogy a vizsgált mutatószámok kizárólag a szuburbán települések anyanyelv-nemzetiség indexével függenek érdemben össze, ami alátámasztja azt a feltevést, miszerint a belső vándorlási folyamatok a helyi magyarság etnikai identifikációjában is mérhető átalakulást idéztek elő. Ez az átalakulás igazán karakteresen a szuburbanizáció által legintenzívebben érintett településeken mutatkozik meg (4. táblázat).

4. táblázat

A magyarok anyanyelv-nemzetiség indexe (ANI) és különböző mutatószámok közötti kapcsolat a három vizsgált szlovákiai város környékén, 2011–2021
The relationship between the Hungarian mother tongue nationality index (ANI) and various indicators in the vicinity of the three examined Slovak cities, 2011–2021

Terület	Népességszám - változás		A magyarok számának				A magyarok arányának			
			változása							
			anyanyelv		nemzetiség		anyanyelv		nemzetiség	
			szerint							
	korre- láció	reg- resszió	korre- láció	reg- resszió	korre- láció	reg- resszió	korre- láció	reg- resszió	korre- láció	reg- resszió
Pozsony szuburbán	0,537	0,288	0,089	0,008	0,470	0,220	0,183	0,034	0,116	0,014
Pozsony nem szuburbán	0,171	0,029	0,276	0,076	0,277	0,077	0,320	0,102	0,251	0,063
Nyitra szuburbán	0,469	0,220	0,117	0,014	0,585	0,342	0,899	0,808	0,956	0,914
Nyitra nem szuburbán	0,086	0,007	0,234	0,055	0,801	0,642	0,235	0,055	0,172	0,030
Kassa szuburbán	0,773	0,597	0,006	0,000	0,591	0,350	0,508	0,258	0,737	0,543
Kassa nem szuburbán	0,042	0,001	0,386	0,149	0,354	0,125	0,029	0,001	0,310	0,096

Forrás: [1, 2] adatbázis alapján saját számítás.

Szuburbán-nem szuburbán viszonylatban tehát kirajzolódnak a különbségek. Ami az egyes agglomerációk közötti eltéréseket illeti, Pozsony esetében az anyanyelvi többlet 2011–2021 között csak lassan mérséklődött, de – az ANI említett nyugat-keleti különbségei miatt – ez a többlet eredetileg is jóval alacsonyabb volt, mint Nyitra vagy Kassa esetében. Utóbbi kettő nagyvárosi térségében az ANI csökkenése gyorsabb. Mindezek arra utalnak, hogy a szlovákiai magyarok regionális sajátosságokat mutató etnikai identifikációja ma is határozottan érezteti a hatását: Pozsony tágabb környezete továbbra is „tömbnek” tekinthető, ellentétben a mindig is multietnikussággal és hibrid identitások széles körével jellemezhető Kassa vagy Nyitrakörnyékkel. Ezen változtat a szuburbanizáció, amely „megbontja” a csallóközi (Pozsony közeli) magyar etnikai tömb egységét, illetve a másik két vizsgált centrum esetében fokozza a magyarok asszimilációját (Függelék F5. ábra).

Diszkusszió

A tanulmányban azt vizsgáltam, hogy a szuburbanizáció folyamata hogyan hat a szlovákiai magyarok identitására. A kérdés különösen összetett, és közel sem lehetséges azt egy kutatás során egyértelműen megválaszolni; ennek fő okai a következők lehetnek:

- Az identitásra gyakorolt „hatást”, amely a tanulmány címében is megjelenik, nem könnyű meghatározni, ugyanis bármely meghatározás hordoz több-kevesebb szubjektivitást. A hatás e munkában az esetleges változásra utal, annak tényére és jellegére. Tehát a fókuszban az áll, vajon a szuburbanizáció által az életkörülményeikben, mindennapi tevékenységeikben érintett szlovákiai magya-

rok a folyamat következtében másképp értelmezik-e saját (kisebbségi, szlovákiai, felvidéki, határon túli stb.) magyarságukat, mint annak kezdete előtt.

- Az etnikai identitás (ahogy más önazonosság-értelmezések is) többretegűnek tekinthető, amelynek egyaránt léteznek kollektív és individuális elemei; tehát – noha a közösségi tudatból fakadó közös jegyek hangsúlyosak lehetnek –, végső soron az etnikai csoporthoz tartozás megélése minden „résztevő” számára más és más.
- Annak eldöntése, hogy az etnikai identitás változását hogyan tesszük mérhetővé, szükségszerűen szubjektív, a kutató által részben önkényesen meghatározott. Korábbi tapasztalatok szerint bizonyos társadalmi mutatószámok viszonylag szorosan összefüggnek az identitással, utóbbi rajtuk keresztül vál(hat) mérhetővé, ám legfeljebb indirekt módon.

A fő kutatási kérdés kapcsán eddig csupán közvetett információk álltak rendelkezésünkre, ezek közül a legfontosabbak a következők:

- A szuburbanizáció által generált intenzív vándorlás Szlovákia számos magyarlakta települését érinti.
- E helységekben a magyarok aránya csökken, természetesen – mivel a szuburbán térségek közel sem tekinthetők egységesnek – településenként eltérő mértékben. Ugyanakkor a szuburbanizáció elindulása előtt is csökkenés mutatkozott.
- A kisebbségi magyarok vonatkozásában Szlovákián belül regionálisan szignifikáns eltéréseket fedezhetünk fel számos mutatószám (például a magyarok aránycsökkenésének üteme) esetében.
- A kisebbségi pártokhoz kötődő választói magatartás és az anyanyelv–nemzetiségi önbevallás eltéréseinek vizsgálata során – ez érvényes más társadalmi jelenségekre vagy mutatókra is – fontos információkat kaphatunk a kérdéses etnikai közösség identitásáról. A két említett mutatószám változásai figyelemre méltóan összefüggnek az önazonosságtudat átformálódásával.

Pregi (2023) kutatása alapján egyértelmű, hogy mindhárom vizsgált agglomerációban a magyarság etnikai szempontú visszaszorulásában nagy szerepet játszik a belföldi vándorlás. Jelen tanulmány ugyanakkor a vándorlás egy konkrét típusára fókuszál, és a makroszintű folyamatokat mezo-, illetve mikroléptékben vizsgálja; különböző mutatószámok összekapcsolásával kísérli meg feltárni a vándorlás hatásait. Pregi (2023) kutatására válaszolva a fő kérdés az, hogy a vándorláson belül, jelen esetben szuburbán-nem szuburbán viszonylatban kirajzolódnak-e sajátosságok; a kutatás során egyértelművé vált, hogy igen: léteznek ilyen jellegű különbségek.

A kutatás kezdetén úgy döntöttem, hogy az említett két szempontra (pártpreferenciák változása, anyanyelvi és nemzetiségi adatok eltérése) koncentrálok, rajtuk keresztül próbálom megragadni a szlovákiai magyarok identitásának változását. Az Ubarevičiené et al. (2015) által Litvániában megfigyelt jelenség – a Vilnius környéki lengyel kisebbség választói aktivitásában mért erősödés – a Pozsony, Nyitra és Kassa

agglomerációjában élő szlovákiai magyarok esetében nem mutatkozott (alacsony korreláció- és regresszióértékek). Ez természetesen nem jelenti, hogy egyéni szinten nem játszódott le hasonló, ám a magyarok tömegesen nem kezdtek erősebben szimpatizálni a szlovákiai magyar pártokkal, miközben többségében szlovák ajkú lakosság költözött a településükre. Ez a két közösség (lengyelek, magyarok) társadalmi viszonyaiban fellelhető különbségek mellett arra is visszavezethető, hogy az utóbbi évtized a szlovákiai magyar pártok számára jelentős visszalépést jelentett: a pártok közötti viták, a belharcok és a parlamenti képviselet elvesztése számos kisebbségi magyart elidegenített tőlük.

Az a tény, hogy a választói magatartásban nem volt érdemi, mérhető változás, még nem jelenti azt, hogy a szlovákiai magyarok önazonosság-tudatát nem formálja a szuburbanizációval járó intenzív társadalmi, demográfiai stb. átalakulás. Leszögeztük, hogy az anyanyelvi és nemzetiségi önbevallás közötti eltérések önmagukon túlmutatva fontos jelenségekre hívják fel a figyelmet: a nemzetiségi többlet felé történő elmozdulás például az asszimiláció erőteljesebb válására utal. Tátrai (2023) nyomán felismerhetővé vált e mintázat térbelisége, illetve annak változása is. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szlovákiai magyarok körében hagyományosan jelenlévő anyanyelvi többlet jelentősen csökken, a legnagyobb mértékben épp a nagyvárosi agglomerációkban, azokon belül is a szuburbiákban.

Ami a vizsgált agglomerációk közötti eltéréseket illeti, Kassa és Nyitra esetében a folyamat gyorsabb, viszont ott az ANI eredetileg is magas értéke miatt továbbra is a magyarok anyanyelvi többlete jellemző. Pozsony esetében az index csökkenése mérsékeltebb, viszont a fővároshoz legközelebb elhelyezkedő településeken értéke már 100 alá csökkent, azaz nemzetiségi többletet mutat. Ez pedig a hagyományosan leginkább „tömbtérsgnek” tekintett Csallóköz nyugati részén a magyar közösségek olyan demográfiai visszaszorulására és asszimilációjára utal, amelyre korábban még nem volt példa. Az ANI és a magyarság arányváltozása közötti korreláció és regresszió szintje – noha nem mutat minden esetben következetességet – több esetben közepes, sőt kifejezetten magas értékű. Ez pedig arra utal, hogy az évtizedek óta tartó intenzív szuburbanizáció valóban mérhető hatást gyakorol a városkörnyéki magyar közösségek identitására: esetükben elmozdulás fedezhető fel a szórványosodás és a beolvadás irányába.

Összegzés

A kutatás célja azon kérdés megválaszolása volt, miszerint a szlovák–magyar etnikai kontaktzónában elhelyezkedő nagyvárosok környékén megfigyelhető szuburbanizáció gyakorol-e mérhető hatást a helyi „őshonos” (kisebbségi magyar) közösségek identitására. Jelen tanulmány keretei között matematikai-statisztikai módszerekkel dolgoztam, a kiválasztott mutatószámok a szlovákiai magyar pártok népszerűségének alakulása, valamint az anyanyelvi és a nemzetiségi önbevallás

különbségeinek dinamikája voltak. Mindkét változó alkalmas az identitásban történő elmódosulások mérésére.

Az eredmények azt mutatják, hogy a pártpreferenciák terén érvényesülő új trendek csupán alacsony szinten illeszkednek a magyar lakosság arányváltozásához a nagyvárosi agglomerációkban. A korreláció- és regresszióelemzés kimutatta, hogy nincs érdemi összefüggés a mutatószámok között: az adatok alapján a szlovákiai magyarok nem kezdtek el nagyobb számban az őket képviselő pártokra szavazni csupán azért, mert a településükön dinamikus növekedésnek indult a beköltöző (jellemzően szlovák) népesség száma és aránya.

Figyelemre méltóbb az összefüggés a magyarok arányváltozása és az ANI között, azonban nem teljesen egyértelmű – bár a pártpreferenciáknál mérthez képest mindenképpen erősebb – a kapcsolat, ráadásul az egyes agglomerációk (Kassa, Nyitra, Pozsony) nagy eltéréseket mutatnak. Számottevőek ugyanakkor a különbségek a szuburbán-nem szuburbán viszonylatban: a folyamat által aktívabban érintett településeken az anyanyelvi és a nemzetiségi önbevallás hányadosa sokkal nagyobb mértékben változott, mint azon közösségek esetében, amelyek bevándorlási célpontként kevésbé népszerűek. Érdemes megemlíteni, hogy utóbbi az asszimiláció növekvő mértékű intenzitására utalhat, de ennek alátámasztására további kutatások szükségesek.

Köszönetnyilvánítás

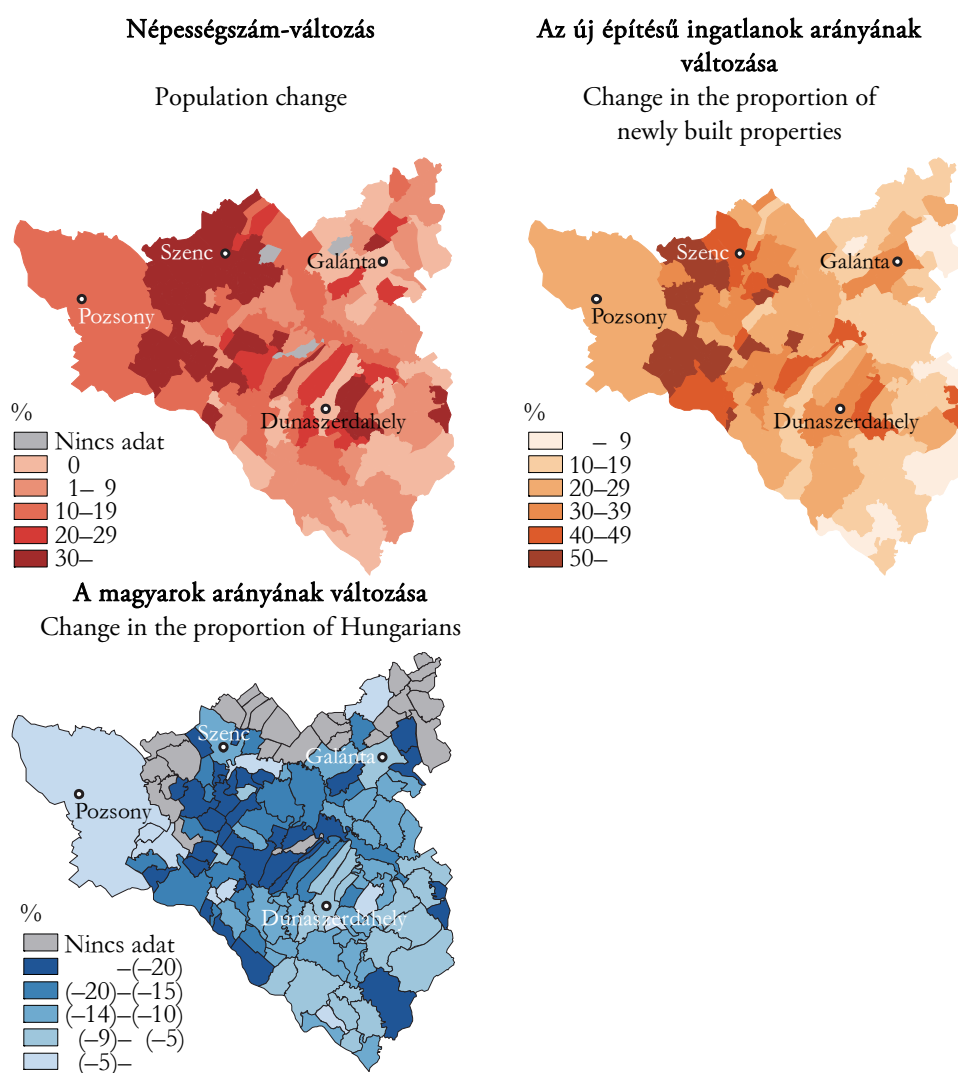
A kutatás a Tempus Közalapítvány és a Magyar Állam támogatásával, illetve a Szlovák Köztársaság nemzeti kutatói ösztöndíja segítségével valósult meg.

Függelék

F1. ábra

Népességszám-változás, az új építésű ingatlanok arányának, illetve a magyarok arányának változása Pozsony környékén, 2001–2021

Population change, change in the proportion of newly built properties, and
change in the proportion of Hungarians in the Bratislava area, 2001–2021

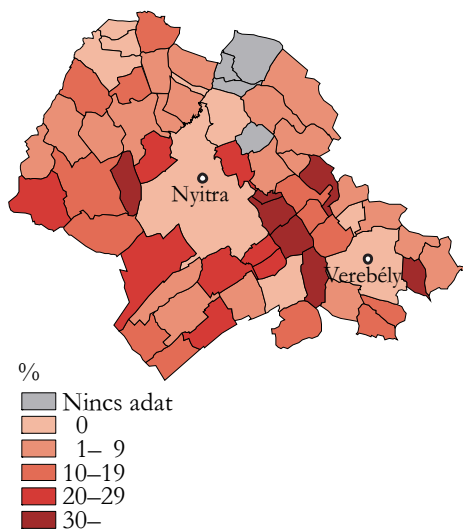
F2. ábra

Népességszám-változás, az új építésű ingatlanok arányának, illetve a magyarok arányának változása Nyitra környékén, 2001–2021

Population change, change in the proportion of newly built properties, and change in the proportion of Hungarians in the area of Nitra, 2001–2021

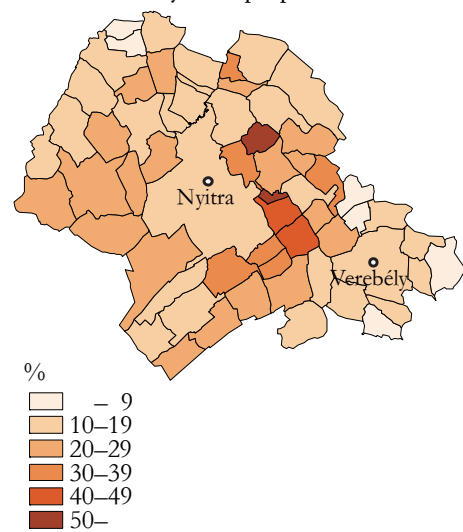
Népességszám-változás

Population change

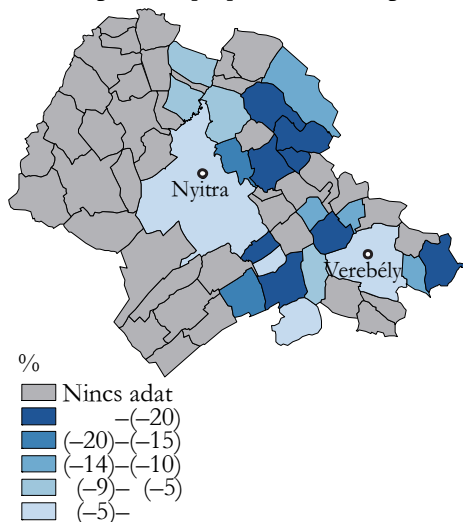
Az új építésű ingatlanok arányának változása

Change in the proportion of newly built properties

A magyarok arányának változása

Change in the proportion of Hungarians

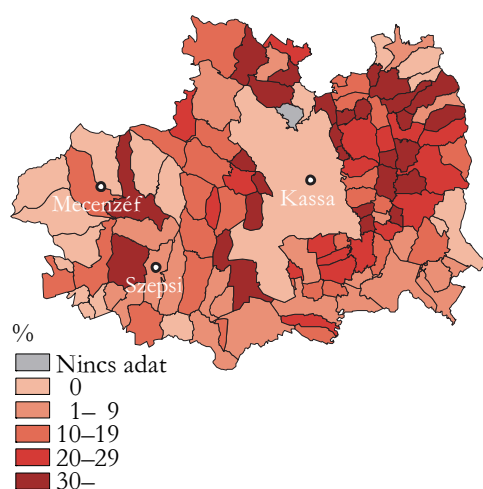
F3. ábra

**Népességszám-változás, az új építésű ingatlanok arányának, illetve
a magyarok arányának változása Kassa környékén, 2001–2021**

Population change, change in the proportion of newly built properties, and change
in the proportion of Hungarians in the area of Košice, 2001–2021

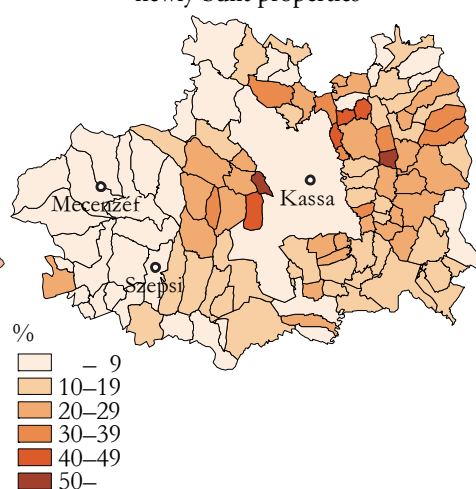
Népességszám-változás

Population change

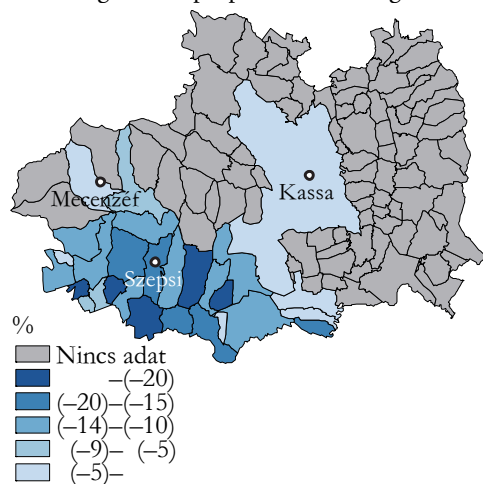
**Az új építésű ingatlanok arányának
változása**

Change in the proportion of
newly built properties

A magyarok arányának változása

Change in the proportion of Hungarians

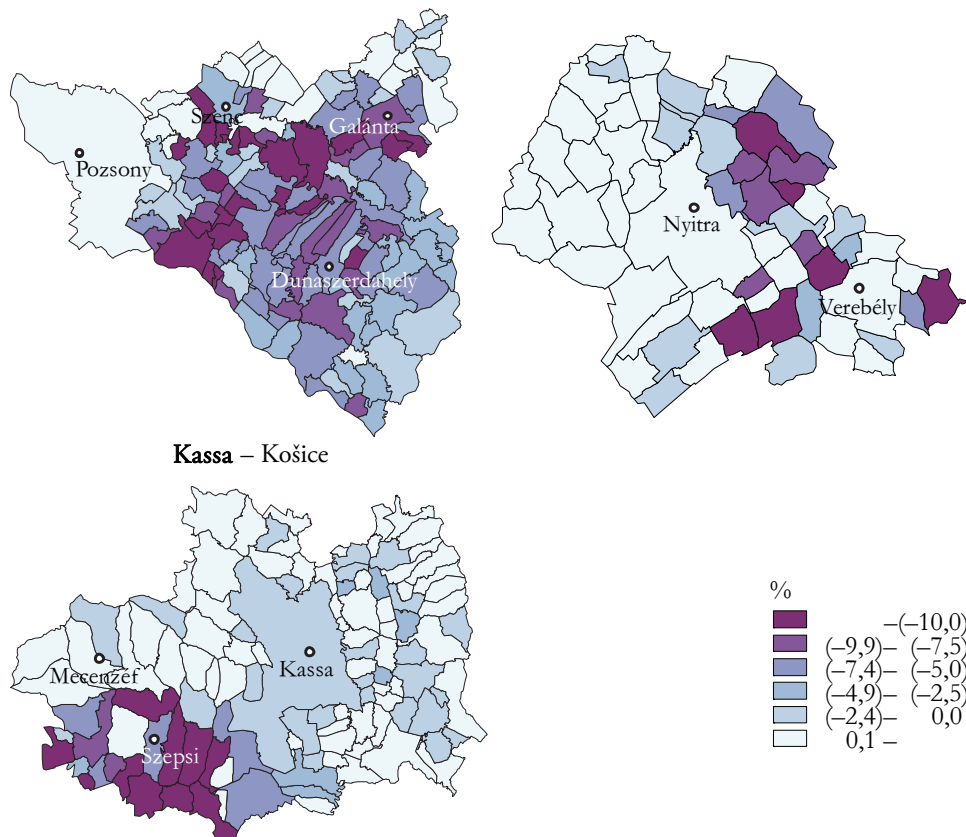
F4. ábra

**A szlovákiai magyar pártokra érkezett szavazatok arányának változása
2012–2016 között Pozsony, Nyitra és Kassa környékén**

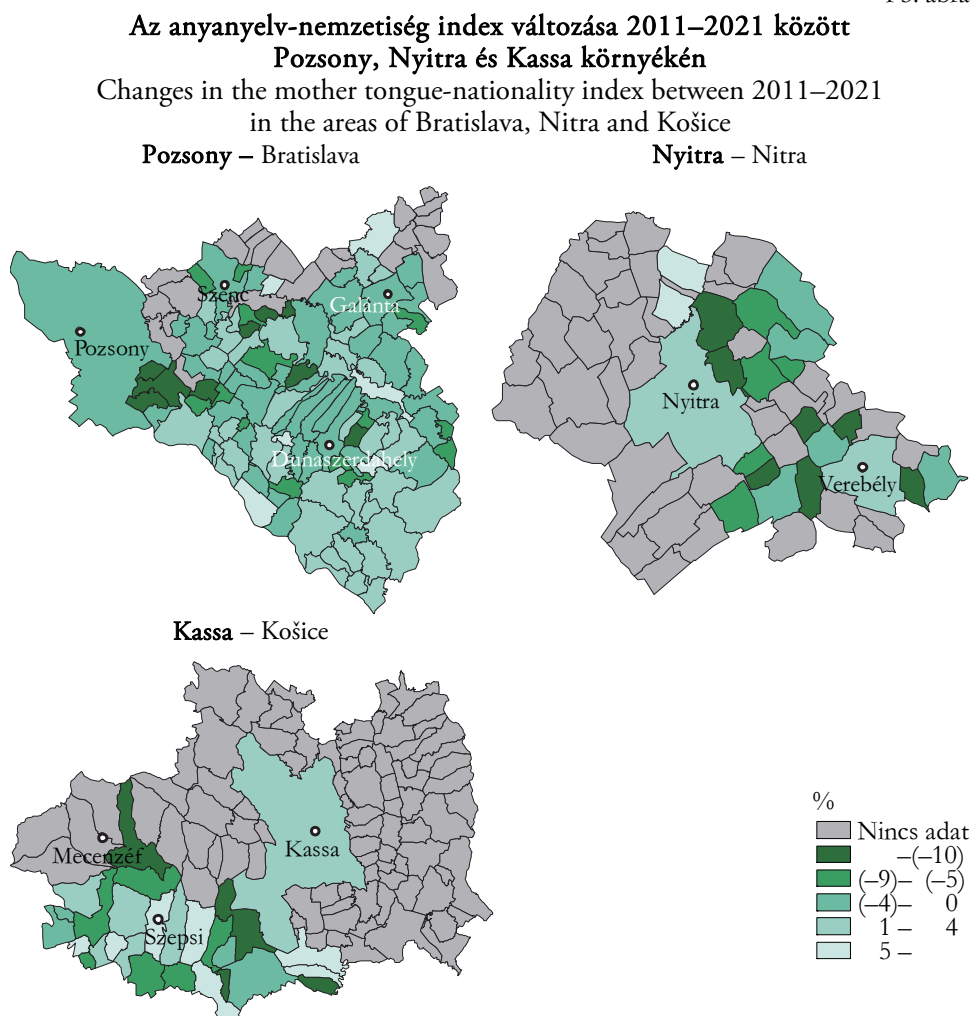
Changes in the proportion of votes received by Hungarian parties
in Slovakia between 2012–2016 in the areas of Bratislava, Nitra and Košice

Pozsony – Bratislava

Nyitra – Nitra

F5. ábra

IRODALOM

- ALBA, R. D.–LOGAN, J. R.–STULTS, B. J.–MARZAN, G.–ZHANG, W. Q. (1999): Immigrant groups in the suburbs: a reexamination of suburbanization and spatial assimilation *American Sociological Review* 64 (3): 446–460.
<https://doi.org/10.1177/0003122499064003>
- BAJMÓCY, P. (2007): Suburbanization in Hungary – expect the agglomeration of Budapest. In: KOVÁCS, Cs. (szerk.): *Falvaktól a kibertérig* pp. 139–149., SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged.

- BALIZS, D. (2016): Mérhető asszimiláció? Módszerek az etnikai hasonulás nyomonkövetésére *Földrajzi Közlemények* 140 (2): 135–151.
- BALIZS, D. (2023): Helyi konfliktusok és közösségi stratégiák a pozsonyi agglomeráció magyarlakta településein *Kisebbségi Szemle* 8 (4): 71–89.
- BALIZS, D.–BAJMÓCY, P. (2018): Szuburbanizáció a határon át: társadalmi, etnikai és arculati változások Rajkán *Tér és Társadalom* 32 (3): 54–75.
<https://doi.org/10.17649/TET.32.3.3046>
- BALIZS, D.–BAJMÓCY, P. (2019): Cross-border suburbanization around Bratislava – changing social, ethnic and architectural character of the „Hungarian suburb” of the Slovakian capital *Geografický Casopis* 71 (1): 73–98.
<http://dx.doi.org/10.31577/geogrcas.2019.71.1.05>
- BALIZS, D.–SOMOGYI, K. (2024): Suburbanization in multi-ethnic area – conflicts and local strategies *Modern Geográfia* 19 (3): 117–138.
<https://doi.org/10.15170/MG.2024.19.03.09>
- BAUS, P.–KOVÁČ, U.–PAUDITŠOVÁ, E.–KOHUTKOVÁ, I.–KOMORNÍK, J. (2014): Identification of interconnections between landscape pattern and urban dynamics – case study Bratislava, Slovakia *Ecological Indicators* 42: 104–111.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.ecolind.2013.12.011>
- VAN DEN BERG, L.–DREWETT, R.–KLAASSEN, L. H.–ROSSI, A.–VIJVERBERG, C. H. T. (1982): *A study of growth and decline* Pergamon Press, New York.
- CZAKOVÁ, G. (2009): Vývoj a formovanie suburbanizačného zázemia mesta Nitra *Geographia Cassoviensis* 3 (2): 34–42.
- DICKÁ, J. (2007): Diferenciácia sociálno-demografickej štruktúry v zázemí mesta Košice z aspektu suburbanizácie *Geographia Cassoviensis* 1: 19–25.
- DOBOS, B. (2013): Pártrendszer és etnikai pártok Magyarországon. In: BÁRDI, N.–TÓTH, Á. (szerk.): *Önazonosság és tagoltság. Elemzések a kulturális megosztottságról* pp. 205–228., MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest.
- DÖVÉNYI, Z.–KOVÁCS, Z. (1999): A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén *Földrajzi Értesítő* 48 (1–2): 33–57.
- ENYEDI, GY. (1988): *A városfejlődés szakaszai* Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FARKAS, GY. (2016): A politikai és etnikai földrajz határmezsgyéin. Választási földrajzi elemzések Dél-Szlovákia járásaiban *Modern Geográfia* 11 (2): 19–35.
- FISHMAN, R. (1987): *Bourgeois utopias: the rise and fall of suburbia* Basic Books, New York.
- FONG, E.–SHIBUYA, K. (2000): Suburbanization and home ownership: the spatial assimilation process in U.S. metropolitan areas *Sociological Perspectives* 43: 137–157.
<https://doi.org/10.2307/1389786>
- GOEL, R.–SHARMA, R.–AASA, A. (2021a): Studying segregation in Estonia using call data records *Social Network Analysis and Mining* 11: 98.
<https://doi.org/10.1007/s13278-021-00817-0>
- GOEL, R.–SHARMA, R.–AASA, A. (2021b): Understanding gender segregation through call data records: an Estonian case study *PLoS ONE* 16 (3): e0248212.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248212>
- GYURGYÍK L. (2022): Quo vadis? A szlovákiai magyarsághoz tartozók (száma) a 2021. évi népszámlálás nemzetiségi és anyanyelvi adatai alapján *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 24 (3): 3–20.

- HARDI, T. (2010): A szuburbanizáció jelensége és hatásai – határon innen és túl. In: HARDI, T.–LADOS, M.–TÓTH, K. (szerk.): *Magyar–szlovák agglomeráció Pozsony környékén* pp. 11–26., MTA Regionális Kutatások Központja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Győr, Somorja.
- HARDI, T. (2011): A határon átnyúló ingázás mint a nemzetközi migráció egy különleges formája: A határon átnyúló szuburbanizáció – Pozsony esete. In: RÓBERT, P. (szerk.): *Magyarország társadalmi-gazdasági helyzete a 21. század első évtizedeiben* Széchenyi István Egyetem, Győr.
- HARDI, T.–LAMPL, ZS. (2008): Határon átnyúló ingázás a szlovák–magyar határtérségben *Tér és Társadalom* 22 (3): 109–126. <https://doi.org/10.17649/TET.22.3.1188>
- HARRACH, G. (2020): A nagy menetelés a kispadig – A 2020-as szlovákiai választás magyar vonatkozásairól *Kisebbségi Szemle* 5 (2): 87–104.
- VAN HOUTUM, H.–GIELIS, R. (2006): Elastic migration: the case of the Dutch short-distance transmigrants in Belgian and German borderlands *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 97 (2): 195–202. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.2006.00512.x>
- HOWELL, A. J.–TIMBERLAKE, J. M. (2014): Racial and ethnic trends in the suburbanization of poverty in U.S. Metropolitan areas, 1980–2010 *Journal of Urban Affairs* 36 (1): 79–98. <https://doi.org/10.1111/juaf.12030>
- IBRAIMOVIC, T.–MASIERO, L. (2014): Do birds of a feather flock together? The impact of ethnic segregation preferences on neighbourhood choice *Urban Studies* 51 (4): 693–711. <https://doi.org/10.1177/0042098013493026>
- ILYÉS, Z.–TÁTRAI, P. (2013): A zoborvidéki magyarság politikai megosztottságának kulturális és etnikai identifikációs háttere. In: BÁRDI, N.–TÓTH, Á. (szerk.): *Önazonosság és tagoltság. Elemzések a kulturális megosztottságról* pp. 243–258., MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest.
- JAGODIČ, D. (2010): Határon átvélő lakóhelyi mobilitás az Európai Unió belső határai mentén. In: HARDI, T.–LADOS, M.–TÓTH, K. (szerk.): *Magyar–szlovák agglomeráció Pozsony környékén* pp. 27–42., MTA Regionális Kutatások Központja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Győr, Somorja.
- JAGODIČ, D. (2011): Mobilità residenziale transfrontaliera nel contesto dell’Unione europea: il caso del confine italo-sloveno *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* 65: 60–87.
- JÄRV, O.–MASSO, A.–SILM, S.–AHAS, R. (2020): The link between ethnic segregation and socio-economic status: an activity space approach *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 112 (3): 319–335. <https://doi.org/10.1111/tesg.12465>
- KALM, K.–KNAPP, D. L.–KÄHRIK, A.–LEETMAA, K.–TAMMARU, T. (2024): Minorities moving out from minority-rich neighbourhoods: does school ethnic context matter in inter-generational residential desegregation? *European Sociological Review* 40 (2): 208–225. <https://doi.org/10.1093/esr/jcad025>
- KONTULY, T.–TAMMARU, T. (2006): Population subgroups responsible for new urbanization and suburbanization in Estonia *European Urban and Regional Studies* 13 (4): 319–336. <https://doi.org/10.1177/0969776406065435>
- KRAMÁREKOVÁ, H.–DUBCOVÁ, A.–GAJDOSOVÁ SPEVÁROVÁ, E. (2015): *Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Štítáre 2014–2020* Nitra.

- KRISJANE, Z.–BEZINS, M. (2012): Post-socialist urban trends: new patterns and motivations for migration in the suburban areas of Riga, Latvia *Urban Studies* 49 (2): 289–306. <https://doi.org/10.1177/0042098011402232>
- LEETMAA, K.–TAMMARU, T.–HESS, D. B. (2015): Preferences toward neighbor ethnicity and affluence: evidence from an inherited dual ethnic context in Post-Soviet Tartu, Estonia *Annals of the Association of American Geographers* 105 (1): 162–182. <https://doi.org/10.1080/00045608.2014.962973>
- LOVAS KISS, A. (2011): *The impacts of the European Union accession to the situation and the economic, social structure of several settlements of the region of Bihar* Ethnographica et Folkloristica Carpathica 16., Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, Debrecen.
- MASSEY, D. S.–TANNEN, J. (2017): Suburbanization and segregation in the United States: 1970–2010. *Ethnic and Racial Studies* 41 (9): 1594–1611. <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1312010>
- MIDLER, M.–DUBCOVA, A. (2017): Commercial suburbanization of Nitra city (case study cerman district). In: *4th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM* pp. 407–412., Brno.
- NOVOTNÝ, L. (2014): *Procesy priestorovej redistribúcie obyvateľstva ich vplyv na zmeny štruktúry obyvateľstva vo funkčnom mestskom regióne Košice* Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach Prírodovedecká fakulta, Kosice.
- NOVOTNÝ, L.–PREGI, L. (2015): Changes in ethnic structure of population in the light of recent trends of migration and natural reproduction *Geographica Pannonica* 19 (4): 194–211. <http://dx.doi.org/10.5937/GeoPan1504194N>
- PODOLÁK, P. (2007): Geografické aspekty suburbanizácie a priestorový pohyb obyvateľstva *Životné prostredie* 41 (6): 298–302.
- PREGI, L. (2023): A belső migráció hatása az etnikai szerkezet alakulására Dél-Szlovákiában *Kisebbségi Szemle* 8 (3): 67–93.
- PREGI, L.–NOVOTNÝ, L. (2022): Impact of migration and natural reproduction on the development of the Slovak–Hungarian ethnic boundary in eastern Slovakia, 1991–2018 *Regional Statistics* 12 (1): 77–103. <http://doi.org/10.15196/RS120102>
- PUCHEROVÁ, Z.–MIŠOVICOVÁ, R.–BUGÁR, G.–GREŽO, H. (2021): Changes in landscape structure in the municipalities of the Nitra district (Slovak Republic) due to expanding suburbanization *Sustainability* 13 (3): 1205. <https://doi.org/10.3390/su13031205>
- REPASKÁ, G. (2011): Malé mestá Nitrianskeho kraja – urbanizácia ci suburbanizácia? *Geografické informácie* 15 (1): 52–63. <https://doi.org/10.17846/GI.2011.15.1.52-63>
- REPASKÁ, G. (2013): Sociálne dôsledky suburbanizácie v suburbánnej zóne mesta Nitra v období rokov 1998–2009. *Geographia Cassoviensis* 7 (1): 122–136.
- REPASKÁ, G.–BEDRICHOVÁ, K. (2013): Prejavy rezidenčnej suburbanizácie v mestských castiach Nitry – Klokocina a kynek *Geografické informácie* 17 (1): 75–92.
- REPASKÁ, G.–VILINOVÁ, K.–SOLCOVÁ, L. (2016): Sídelná zástavba v obciach suburbánnej zóny Mesta Nitra *Geografické informácie* 20 (2): 299–310.
- REPASKÁ, G.–VILINOVÁ, K.–ŠOLCOVÁ, L. (2017): Trends in development of residential areas in suburban zone of the City of Nitra (Slovakia) *European Countryside* 9 (2): 287–301. <http://dx.doi.org/10.1515/euco-2017-0018>

- SLAVÍK, V.–KLOBUČNÍK, M.–KOHÚTOVÁ, K. (2011): Vývoj rezidenčnej suburbanizácie v regióne Bratislava v rokoch 1990 – 2009 *Forum Statisticum Slovaca* 6: 169–175.
- STRÜVER, A. (2005): Spheres of transnationalism within the European Union: on open doors, thresholds and drawbridges along the Dutch–German border *Journal of Ethnic and Migration Studies* 31 (2): 323–344. <http://doi.org/c27r95>
- ŠVEDA, M. (2011): Časové a priestorové aspekty bytovej výstavby v zázemí Bratislavy v kontexte suburbanizácie *Urbanismus a územní rozvoj* 3: 13–22.
- ŠVEDA, M. (2014): Bytová výstavba v zázemí veľkých slovenských miest v kontexte suburbanizácie a regionálnych disparít *Geographia Slovaca* 28: 173–195.
- ŠVEDA, M.–KRÍŽAN, F. (2011): Zhodnotenie prejavov komerčnej suburbanizácie prostredníctvom zmien v Registri podnikateľských subjektov SR na príklade zázemia Bratislavy *Geographia Cassoviensis* 5: 125–132.
- ŠVEDA, M.–ŠUŠKA, P. (2014): K príčinám a dôsledkom živeľnej suburbanizácie v zázemí Bratislavy: príklad obce Chorvátsky Grob *Geografický Časopis* 66: 225–246.
- ŠVEDA, M.–ŠUŠKA, P. (eds.) (2020): *Suburbanizácia 2. Sondy do premien zázemia Bratislavy* Geografický ústav SAV, Bratislava.
- ŠVEDA, M.–VÝBOŠŤOK, J.–GURŇÁK, D. (2021): *Atlas Suburbanizácie Bratislavy* Geografický ústav SAV, Bratislava.
- SZEGHY-GAYER, V. (2017): A szlovák–magyar–zsidó–cseh Kassa a 20. század első felében *Korall* 68: 99–121.
- TAMÁSKA, M. (2013): *Kassa-vidék településképei* Pesti Kalligram, Budapest.
- TÁTRAI, P. (2003): Etnikai identitás a magyar-szlovák nyelvhatáron *Kisebbségkutatás* 12 (1): 44–68.
- TÁTRAI, P. (2005): A Nyitrai járás etnikai földrajza *Földrajzi Értesítő* 54 (3–4): 317–344.
- TÁTRAI, P. (2009): Etnikai térszerkezet és etnikai identitás a Nyitrai járásban *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 11 (2): 55–78.
- TÁTRAI, P. (2013): Az etnikai viszonyok átalakulása a Zoborvidéken – két felmérés tükrében. In: FEDINEC, CS.–ILYÉS, Z.–SIMON, A.–VÍZI, B. (szerk.): *A közép-európaiság dicsérete és kritikája* pp. 538–556., Kalligram, Pozsony.
- TÁTRAI, P. (2023): A demográfiai asszimiláció számszerűsítésének lehetőségei a szlovákiai magyarok 2021-es népszámlálási adatai példáján *Kisebbségi Szemle* 8 (3): 35–69.
- TERLOUW, K. (2008): The discrepancy in PAMINA between the European image of a cross-border region and cross-border behaviour *GeoJournal* 73: 103–116. <https://doi.org/10.1007/s10708-008-9191-3>
- TIMÁR, J. (1999): Elméleti kérdések a szuburbanizációról *Földrajzi Értesítő* 48 (1–2): 7–32.
- UBAREVIČIENĖ, R.–BURNEIKA, D.–VAN HAM, M. (2015): Ethno-political effects of suburbanization in the Vilnius urban region: an analysis of voting behaviour *Journal of Baltic Studies* 46 (2): 217–242. <https://doi.org/10.1080/01629778.2015.1027935>
- UBAREVIČIENĖ, R.–KALM, K.–VAN HAM, M.–ŽINYS, T.–KLIIMASK, J.–TAMMARU, T. (2024): Residential mobility and new forms of spatial inequality in the settlement system: A comparative study of Estonia and Lithuania *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science* 51 (7): 1666–1688. <https://doi.org/10.1177/23998083241257013>
- VARGA, E. Á. (2002): Az erdélyi magyarság asszimilációs mérlege a XX. század folyamán *Regio – Kisebbség, politika, társadalom* 13 (1): 171–205.

- VILINOVÁ, K.–REPASKÁ, G. (2018): Dynamika vybraných demographických ukazovateľov obyvateľstva zázemí mesta Nitra. In: KLÍMOVÁ, V.–ŽÍTEK, V. (eds.): *XXI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků* pp. 722–729., Masarykova Univerzita, Brno.
- ZÁNOVÁ, M. (2016): *Vplyv suburbanizácie na dopravu v zázemí Košíc. Influence of suburbanization on transportation system in adjacent areas of Košice* Masarykova Univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Brno.

INTERNETES FORRÁSOK

- CZÍMER, G. (2021): *Vissza a parlamentbe! Egyesültek a szlovákiai magyar pártok.*
<https://www.szabadeuropa.hu/a/vissza-a-parlamentbe-egyesultek-a-szlovakiai-magyar-partok/31489360.html> (letöltve: 2025. február)
- NOVOTNÝ, L. (2013): *Urbánny vývoj vo funkčnom mestskom regióne Košice v období 1996–2010 v kontexte migračných trendov.*
<https://web.science.upjs.sk/novotny/publikacie/suburbanizaceCZ2013.pdf>
(letöltve: 2025. február)

ADATBÁZISOK

- [1] <https://slovak.statistics.sk> (letöltve: 2025. február)
- [2] <https://volby.statistics.sk> (letöltve: 2025. február)